

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi romai kath. irodalmi társulat heti közlönye.

Megjelenik minden szombaton. — A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjajukért kapják. — Nemtagok részére előfizetési díj: egészévre 4 frt félévre 2 frt, negyedévre 1 frt.

Ugy a lap szellemi részét illető czikkek, mint az előfizetési pénzek a „Köz művelődés” szerkesztőségének Gyulafehérvárra a várba küldendők.

A szeplőtlen fogantatás dogmája.

Egy romlékony természet kínjai s szenvedéseivel lépünk az élet küszöbén át e világba. Egy törvényt veszünk észre mi bennünk, mely ellenmondóan értelmünk törvényének, és áthágására kész, — két irány felé tereltetünk, egyik felé hogy felemelkedjünk, másik felé, hogy süllyedjünk s állati ösztönöknek legyünk alája rendelve.

Nem volt mindig ilyen az ember állapota. Végzetes bukásnak gyümölcse jelen helyzetünk. Isten ősatyánkat, mint az egész emberi nem fejét s eiszejét, a megszentelő kegyelem isteni ajándékával ruházta fel, — és a természeti rend fölébe emelé őt, örök életre képesíté, biztosítá neki az észnek az érzékek fölötti teljes uralmát, és a testet is a halhatatlanság kiváltságára érdemesíté. — Ez ajándékok nemcsak Adáméi, de benne mieink is. Adám vétkezett, s vétke által elhervasztá e természet ékeit, melynek akkor ő hordozója s képviselője volt, — és e természet most így megfosztva, így megtörve lesz miénk.

A halál vele együttesen romlandó élet szenvedései, azonban bár Adám vétkének következményei, mégis lényegüket tekintve semmi benső viszonyban a vétkekkel nem állnak, s ezért Megváltónk is a gyarló emberi természettel együtt a szenvedést s halált magáévá tevő. A megszentelő kegyelem hiánya, a lázongó érzékiség, ezek alkotják az eredeti bünt; elébbi a mennyiben a lélek így nem szenttelen, utóbbi a mennyiben folyton bűnre ingerel. — „Peccatum originale — mondja sz. Tamás — in hoc vel illo homine nil aliud est, quam concupiscentia cum carentia originalis iustitiae. Ita tamen quod carentia originalis iustitiae est quasi formale in originali peccato, concupiscentia est quasi materiale.”

Eredeti bűnben születni tehát annyi, mint egy olyan természetnek lenni örökösévé, melyet nem ékit a megszentelő kegyelem, és mely vágyában rendetlen s szertelen. Ezért nevezik a theologusok is nem személyi, hanem természeti bűnnek az eredeti bünt.

És így a bold. Szűznek azon privilegiuma, melynél fogva ő ment s tiszta az eredeti büntől, röviden s értelmesen e szavak által fejezhető ki: Istennek kiváló jósága folytán Mária nem a megszentelő kegyelem hiányával jött e világra; azaz Máriának lelke mindjárt megteremtetése s a testteli összekötése alkalmával a megszentelő kegyelem szép mezében díszlett, s a bűnei hajlam árnyékot rá nem vetett; elannyira, hogy egész életén át nem volt idő, melyben ő nem lett volna folyton szent, folyton Istennek tetsző: e kiváltság pedig részévé lőn annak érdemei folytán, kinek ő anyja. — Ahsverus király, hogy Esther szívét a halál gondolatának fájdalommal ne tépje, így szólott hozzá: „non pro te, sed pro omnibus haec lex constituta est,” igen az általános halál törvénye nem sujthatta, bár zsidó volt az, ki a király előtt oly kedves volt. Így az Adámnak bukása miatt elalkonyult emberi természet sötétségeit sem volt szabad látnia annak, ki hivatva volt egy világosságnak létet adni; a mennyiben méhében kelle fogannia s tőle testet nyernie az új Adámnak, hogy egy dicső élet romjai fölé az üdvösség szép építményét állítsa újra fel.

„Congratulamini mihi omnes qui diligitis Dominum.”

E szavak, melyeket a boldogságos Szűz ajkairól ünnepei alkalmával oly gyakran hallunk, mint ha ma ünnepélyesebben hangoznának! Mert a szentség s szűzi tisztaság a szeplőtlen fogantatás gondolatánál lebeghetnek előttünk csak oly fennen, mint azokat Máriában folyton bámuljuk. Bárki szemügyre veszi is az „immaculata conceptio” igazságát, tul-emelkedve e porvilágon, egy magas gondolatnak él, s a csodálat extasisában Máriára figyelve „quae est ista quae procedit deliciis affluens?” kiált föl; ki az ki a szeretet csókjával egyedül öleli magához a szeretett gyermeket, mely gyermektől pedig mindannyian, mint a haragnak gyermekei ez előtt eltasztva valánk? S mi csoda, ha ennek alapján a Máriának osztályrésztül juttatott szentség nagyobb a Patriarchák, Próféták, Apostolok, Cherubok, Szeráfok, min-

den Szentek meg Angyalok szentségénél? Ezek közül kinek kedvéért tette meg azt Isten, hogy egy általa sok időre czélba vett rendről s megállapított világfolyásról lemondjon? A csodák legnagyobbikával kezdődik meg e nőnek, Máriának létezése, — míg másokra nézve érvényben maradnak az Istennek közönséges törvényei. És nem magas bizonyossága ez annak, hogy Isten többre becsüli, inkább szereti Máriát, mint minden más teremtményeit?

Es ime, miként összegezi s zárja magába Mária szeplőtlen fogantatásának dogmája Mária minden ékességét s kiváltságát! Bármilyen legyen is az adomány, bármilyen a méltóság, bármilyen a kegyelem, melylyel Isten Máriát sokszorosan kiváltságolta, vesz mindegyik, eltűnik mindegyik, ha a bold. Szűzet léte első pillanatában a Gondviselés megállapította rend fölébe helyezve látjuk szeplőtlen fogantatása által.

Az öröm s meghatottság érzelmeivel tekintünk ezért december 8-ikán Szűz anyánkra. — Az Istenhez szeretet leghatalmasb ösztöne Irántai szeretetünk s tiszteletünknek „Congratulamini mi hi omnes, qui diligitis Dominum.“ Isten iránti szeretetünk pedig nem lehet egyéb, mint dicsőségének s dicsőítésének a teremtmények általi élémozdítása. — De Isten nemcsak közvetlenül illelhető tiszteletünk adójával, hanem közvetve Szentjeiben is: „Laudate Dominum in Sanctis ejus.“ S ha az általában áll, különös módon bizonyul be bizonyára Máriában, szerető anyánkban, mire nézve meggyőzhet bennünket a viszony, mely közte s Isten között eleve már főnáll.

Dr. Szuchy.

Hol vannak az istentelenek.

— Folytatás —

De hol vannak a tevőleges istentelenek? vagy is kinek rosakarátja eredményez istentelenséget. Ezeket a theologusok nyomán mi is oszszuk felathei practici gyakorlati istentelenek, és athei theoretici elméleti istentelenekre. Az első tényeket tekintve istentelenek, úgy élnek, mintha Isten nem léteznék vagy is gyakorlatilag mutatják magukat istentagadóknak. Ezekről későbbben szólnak. Az elméleti istentagadók osztálya úgy tetszik első tekintetre mintha összeszűkült tulajdonságait véve a nemleges istentagadók osztályával; de ez nem áll, mert a nemleges istenteleneknél állítólag a józan ész lenne oka az egyedek istentelensége, istennélküliségének; a tevőleges elméleti istentagadók már birtokában voltak és vannak az Istenismének, de ők még is tusakodnak a megismert igazság ellen; az igaz, hogy teljesen magukat örök időre az Isten eszme megismerése alól nem emancipálhatják, vagy is más szavakkal: Isten valamikor ismerni tanulván, bármily féktelen vad szenvedélyben törjenek is ki, soha sem tehetik, hogy a Világ-Teremtőjét szellemi kincstárjukból véglegesen kizárják, azaz: valódi meggyőződésben élő elméleti istentelen nem hiszem, hogy létezzék. Az elméleti istentagadó állítja, hogy nincs Isten, de állítását sem apriori „mert nincs elv, mely fensőbb vagy elébb való volna Istennél;“ sem aposteriori, mert minden okozat okvetlenül okot követel. Én érvekkal bizonyítom be Isten létét, melyet sem idő, sem viszontagság nem tud soha megdönteni; az atheus pedig nem képes

bebizonyítani Isten nem létét; „sőt tagadása is, hogy nincs Isten, bennfoglalja magában, hogy van Isten.“ Minden ítéletünk vagy állító ítélet, vagy tagadó, hogy ítélhessünk, elkerülhetlenül fogalomra van szükségünk így p. a vak nem ítéhet a színekről, ha nincs fogalma azokról, mondhatom neki e szavakat: fehér, piros, zöld, ő nem íté; s ha még is íté, eo ipso elárulja, hogy ő valamikor olyan állapotban volt, hogy magának a színekről fogalmat alkotott. Az istentagadó nem ítéltet Istenről, s ha még is íté, önmagával jön ellenkezésbe; elárulja ép ezen ítélete folytán, hogy van Istenről fogalma; vagy is más szavakkal, ki már annyi ismeretre jutott, hogy Istennek egyik vagy másik tökélyét, mely mint tudjuk mindig egyenlő magával az Isten lényegével, tagadásba helyezi; az ép ezen tagadása által bizonyítja, hogy van Istenről határozott eszméje. Tehát hogy ha tagadja is az elméleti istennélküli Isten, ez vagy csak pillanatnyi észháborodás vagy az elmuló vadszenvedély erednéve, de meggyőződésből ezt senki sem teheti, legtovább alaptalan scepticismusból okoskodhatik.

De nézzük meg közelebbről az ily pillanatnyi és nem állandó meggyőződésű istentagadóknak okoskodásukban szellemi proceduráját; melyet leginkább Hegel állít szemünk elé ilyeszerű eljárásában: O a véges lényeknek — melyek mint tudjuk tökélyükben bizonyos meghatározott pontig de nem a végtelenségig mennek — megtekintése alkalmával, vagy is a teremtetett tökéleteségek mérlegelésénél, a helyett hogy Isten felé közelíteni törekednék tőle a rendes észjárástól eltérőleg bölcselkedvén megfordított irányban halad s mindiárt megkezdődik az istentagadás sikamos lejtője. Az ily nemű kikölkent észjárás a helyett, hogy okoskodásában törőlné a végeshatárokat s szellemi körútjában felemelkednék a végtelenhez, kimetszi észkésével a tökélyeket s a végtelen helyett végeseknél állapotodik meg. Végre eljut ama ponthoz melynél állítja, hogy létezik egy „non ens absolutum“ mely végelemzésben nem egyéb mint maga az ens-nek tagadása vagy is s e m m i ; s hozzá teszi, hogy más „absolutum ens“ a „nonens absolutumon“, vagy is a semmin kívül nincs; miből világosan következik hogy bölcséletében az „ens“ és „semmi“ azonos fogalmak vagy is: hogy az ens, esse-semmi, non essevel. Ezen absolutum absurdumot Hegel nem egyszer de többször ismétli. Ime az észellenes okoskodás mennyire hamis ismeretekre vezet, mennyire számúzi az igazságot de tekintsük meg mily neveléses is. Hegel azt állítja, hogy ezen absurd alapelv „a mi létezik az nem létezik“ alapelve a philosophiának, s így kiméletlenül arczul veri a tudományok tudományát, hiszen ezen állítás által megvan semmisítve „az ellentmondás elve“ melynélfogva lehetetlen az miszerint ugyanazon dologról ugyanazon időben és körülmények között józan észszel lehessen valamit egyszerre allítani és tagadni is, s ha valaki még is teszi, csoda-e ha neveltség tárgyává lett?! Pedig így járnak a Hegellel okoskodó istentagadók. Viszketegségük, hogy nyakra-főre Isten nem létét bizonyítani akarják leginkább onnan származik, mert jól tudják, hogy Isten létezése szigorú, hogy azt mondjam mennyiségtani érvekkel van bebizonyítva, s vak dühökben ők is szeretnék képzelt igazságukat is oly kézzel foghatóvá tenni, de mivel procedurájuk ész

ellenes, mint látók, tevőleges tiszta eredményre soha, de soha nem juthatnak, sőt kimondjuk bátran: saját maguk sem hihetnek, nem hisznek állításuknak, mivel észellenes uton járván, semmi esetre sem juthattak tartós, alapos meggyőződésre. De megyünk tovább. Az Isten létének bizonyítása és az Isten-eszmének megismeréséhez az első substratumot az erkölcsös életet teremtő, akaratnak nevezett szellemi tehetségünk nyújtja, de nem kizárólagosan, mert okvetlenül az észnek is közre kell munkálni az elsőt támogatni, oly tórnán: hogy midőn operatiojában az ész bizonyítja Istent, ténye megfeleljen amaz akaratnak, mely szabadon szereté és imádá Istent. Ezen két tehetségünk actusai oly viszonyba lépnek egymással, hogy az akarat quasi forrása, támaszpontja, oka a ratiocinált actusnak; ha az akarat megtagadja a szolgálatot az ész nem végezheti munkáját. Ha a szív nem imádja Istent, az ész ugyan látja az okokat, de vesztegel, nem bizonyít s később nem is kezd hinni... Az ilyen akaratú ember ismételtetheti, mint bizonyos madár előbb betanult ismeretét, de hit dolgáon csak hypokrita lesz, a szíveben elfagyott hideg érzelmei miatt. Az ilyen emberek jogát állíthatják mesterük, Kant philosophussal egyetemben, hogy bölcselkedésük nincs minden alap nélkül, mi pedig azt mondjuk igazatok van, de mit ér a száraz, elvont s a szívtől egészen izolált okoskodásotok, ily formán csak Isten létének elvont eszméje, a mint azt ti akarjátok és nem Isten létének realitása leend bizonyítva. Azon emberek kik a szíven át menő uton akarnak eszükkel az Isten eszme felé közelíteni, azok biztosan el is jutnak céljukhoz, a kik pedig csak száraz okoskodást alkalmazznak, azok elérhetik az elvont abstract ideát, de Isten realis existentiaja, ismeretére nem juthatván, vegelemzésben kétkedő Isten-tagadóknak maradnak mert ha a szív kialudt vagy is az akarat elsatnyult, az ész először önmaga és később Isten ellen fordul. De nézzük hogyan történik ez?

Az emberi természetben van, hogy a világon létező dolgok tarka vegyülete különböző gondolatokat, különböző érzelmeket ebreszt fel a homo sapiensben. A rend, szépség, nagyszerűség melyet az ember e világon szemlél, a legelőbb szellem iránti bámulatot, dicséretet, reményt hitet ebreszt fel benne egyrésztől; de másrésztől látván a sok bajt, nyomort, halált, az élet rövidségét: elszomorodik, kezd bizalmatlankodni, zúgolódní sőt kétségbeesni. Ezen kétkedő helyzet ingadozó állapotjában, az az: esze és akaratjának tűzpróbájában némely ember természetének, hogy ugy mondjam. bizonyos törvényszerű ösztöne, befolyása miatt megtartja a végtelen tökélyű Istenbeni hitét, de sokan borzadályal telnek el lelkükben s eszök is elveszítik régi ruganyosságát s így felszínre kerül az esetékes dolgok eszméje, melyek mintegy megfojtják a szükségszerű eszme szükségességét, az okoskodók legyőzhetleneknek tartják a felmerült akadályokat, kétkedésbe esnek, mely határos a tagadással, még pedig a legtökéletesebb realitás, az Isten tagadásával, vagy is: megszületik az elméleti pillanatnyi Isten-tagadók csoportja. Tehát itt volnának a leírt módon született elméleti istentelenek.

De nem fejtegetem tovább a szellem természetelene proceduráját, mert inkább akarok használni, mint

ártani embertársaimnak, hanem csak emlékezetbe hozom mit a vén Socrates idevonatkozólag mond: „philosophálni annyit tesz, mint hozzászokni ahhoz, hogy az esetékes mulékony benyomásokat mindig kevésre becsüljük; sőt semmire, viszonyítva azokat az örökké maradó substantiához, s így soha sem szabad engednünk azt, hogy ratiocinálásunk a kétkedés ama labyrinthjához juthasson: hogy bárcsak pillanatig is szemelől tévesszük a legmagasabb eszmét, a realis rend talpkövet, az ens perfectissimumot.

S most végül mutassunk rá a valóban istentelenekre, nézzük meg hol vannak az istentelenek?

T Á R C Z A .

GYERMEKKORI EMLÉKEIMBŐL.

(Hondolítól)

Kis diák voltam még, aféle második osztályos gymnásista. Apám rég meg volt már hallva, s anyám mint szegény özvegy asszony kinlódott a gazdasággal s velem, egyetlen gyermekével. Rossz voltam, azt már most belátom; nem anyyra anyám elkényeztetése, mint inkább természeti rosz hajlamaim okozták azt, hogy a pajkosság uralomra jutott bennem s a mellett a könyvet elhanyagoltam s így történt aztán, hogy a classificatio alkalmával három szekundával dicsőségesen a repetensek közé soroztak. Bármily könnyelmű voltam, mégis ez megdöbentett. Még inkább szegény édes anyám könnyei és panasza. Tehát mit tehettem én már? S újból felülkerekedett bennem a könnyelműség. Azonban édes anyám nem így gondolkodott. Bár mennyire is szeretett, érezte, hogy tennie kell. Két nappal az évi szorgalmamnak dicsőségét kimutató oklevél haza hozatala után, behívott édes anyám a belső szobába. Oh bűbajos belső szoba, mennyi édes emlékek tárháza valál te! Hányszor merengtem én el benned az élet keserű változóságáról elmélkedve, midőn a déli harangszó megcsendült imára, de egyszermint ebédre is szólítva a kis város lakóit, s nekem nem volt reményem megköstölhatni a drága falatokat, mert hiszen a szomszédék Pistája elárult a gonosz, hogy én ma ismét mit sem tudtam a deákból s édes anyám bezárt az előszobába, hogy ottan a nagy karosszékben helyrehozzam mulasztásaimat. Helyre is hoztam! Minő szép szándékkal léptem be oda, de alig hogy egyszer elolvastam a leczkét, szempilláim nehezek levének és én édes gyönyör között szenderedtem el, mely ábrándaimból csak a kulcs nyirkogása ébresztett fel, midőn belépett a jó öreg Trézsi, rendesen valamit hozva surcza alatt dugva, hogy ne lássa anyám s azzal figyelmeztete, hogy csak menjek az iskolába, anyám nem is akar látni, különben is már mindjárt két óra.

Igen a bűbajos szobába, hol anyám oly gyakran ölébe vett, simogató homlokomat s megcsókolt, oda léptem én be most. Valami sejtelen volt bennem a történetéről; komoly arczzal léptem be azért: s künn az ajtóban előbb kiürítém zsebeimöt a sok mindenféle pettyek és gomboktól, melyeknek egész muzuemát szoktam magammal hordozni.

„Bandi!“ szólott édes anyám, s midőn szemeim a leeresztett függönyök okozta homályban édes anyámat a nagy karosszékben felismerték, azt is észrevették hogy édes anyám komoly, nagyon komoly.

— „Mit parancsol édes mama?“ feleltem mohón, — „ujból hat tojást találtam fenn az eresz hiján, bizonyosan a fekete meg a...“

De itt már elhallgattam, mert kiolvastam édes anyám arczából, hogy másféléről van itt a szó.

— „Bandi!“ szólott újra anyám, mialatt én az asztal tulsó oldalán glédába állottam, „a te könnyelműség és restséged sok aggodalmat okoz nekem. — Pedig hányszor predicáltam el neked, hogy ha tanulsz, magadnak tanulsz. Ki tudja meddig élek én még, ki tudja mi lesz belőled? Fiam, a taníttatás sok pénzbe kerül, s én pedig azt a csekély vagyont, mim még van, kidobni nem akarom. Tudd meg tehát, hogy komoly elhatározásom téged mesterségre adni, ha mindenképpen ismételned kell az osztályt. A director urnál jártam és azt felelte, hogy van még mód segíteni: ha folyamodom a miniszter urhoz a javító vizsga megengedélyezéséért. Azonban mit ér a folyamodás, ha te restnek maradsz. Azért ügyelj ide, mivel veled én már többé nem bírok; elküldlek a nagy-nénihez Solymárra, ha szorgalmas leszel és tanulsz, — hogy a secundákat kijavíthassad jó lesz; ha nem, szeptember elején adlak csizmadia inasnak, punctum!...“

Lesújtóan hatott rám e hír. Csizmadia inas legyen, olyasféle, a kik szurkot esznek, mint a hogy őket csufoltuk, s a kikkel többször győzedelmes hadakoztunk mi diákok a vár sánczában; csizmadia inas, talán éppen a szomszédunknál Feketénél, ki mindennap meglábszizazza Suta Jóskát a normabeli tanuló társamat: e gondolat valóban nagyon kínzott; aztán el kell márholnap hagynom a házunkat, s Paulina nénihez menni, ott a pusztán két hónapot eltölteni tanulással. Paulina nénihez, kit csak egyszer láttam életemben, apám temetésénél, s ki csunya fejkötőjével annyira viszatetszett énnekem. Kiről annyit hallottam, hogy milyen szigorú. Sirtam, rimáncodtam; anyám hajthatatlannak maradt s én borus szívvel keltem utra kis ládámval, könyveimmel a szomszéd Lázár bácsi kocsiján Solymárra, mely a szomszéd vármegyében feküdt a napi járásra. Az utazás hamar eltelt s én szorongó szívvel szállottam le a kocsiról a Paulina néni háza elé.

Nagy nemesi udvar és ház volt ez; még a régi jó időkből való, mikor kőfallal kerített bé a lakásokat s nagyobb biztonság okáért vasrudakat támasztottak a bezárt kapunak. Hóféhér tisztán magaslott az udvar közepén a ház. Magas volt s jókora nagyságu lépcsők vezettek fel az oszlopos csarnokba. Ez köröskörül folyondárokkal volt beültetve s hűs pihenő helyet szolgáltatott a meleg nyári napokon. Félve haladtam fel a lépcsőkön, félvetekintettem körül az előcsarnokban s csakugyan ott is ült az asztal mellett kötésével Paulina néni. Közeledtemre felnézett, én remegve közeledtem hozzá s megcsókoltam kezét s jól megnéztem. Valóban nem látszott oly rettenetesnek, mint a minőnek képzeltem. Ránczos volt bizony arczája, de olyan szelid szép két szeme volt, csak az a csunya fejkötő ne lett volna a fején!

„No hát itt vagy szerencsésen Bandi! mit csinál édes anyád, egészséges?“

„Istennek hála! egészséges, néni; csókolja a kezét. O is eljött volna, de otthon sok a baj.“

„Tudom fiam! tudom. No csak pakolj le Lóra!“ szólott a belépő leányhoz, „pakoljátok le a ládát, vidd a szobába, az enyém mellett lévő szobába! Gyorsan, ne ácsorogj! A szekér menjen a szin alá, a kocsis adjon abra-kot a lovaknak!“

Én azalatt lehangoltan állottam közelében, mit észrevéve megszólított.

„No Bandi fiam! anyád megírta mi a baj! Nem kell semmitől félni, tanul szorgalmasan, hozd helyre a mit elhanyagoltál. Ha szorgalmas leszel, szeretni foglak, de ha újból utól ér a lustaság, hát tudom én annak az orvosságát. Mindennap 4 órát fogsz tanulni reggel kettőt, délután kettőt. Altalveszed a deákot, a számtant és a földrajzot. Mindennap felfogod nekem mondani a mit tanultál. Preceptort nem fogadunk, itt ugyse lehetne kapni, tanul meg már kis korodban, saját lábodon járni. De azt mondom, légy szorgalmas s akkor aztán szent a békesség.“

Én néhány szóval, dadogva fogadtam meg, hogy szorgalmas leszek. Aztán bekullogtam szobámba s keservesen kezdettem sirni. Hogyne, először voltam távol az anyai háztól, aztán ennek a szigorú Paulina nénihez a kezére bízva. Nagyon sötét színben tüntek fel előttem az itt eltöltendő ferias napjai. Bus hangulatomból felzavart Lóri, az utakácska, szobaleány s mindenek egy személynben, azon hírrel, hogy kész a vacsora, menjék az ebédlőbe. Sietve letöröltem könnyeim arczomról, de szemem vörössége elárulta a nagy-néni előtt, hogy nem a lezörög-mestebben lettem vendége, szemrehányást nem tettugyan de láttam, hogy nem esett jól neki, azért beszélni kezdettem egyről-másról. Itt elememben találtam magam s lassanként felvidultam. Csak estve, mikor lefeküdtem, ért utól a bu, hogy alig tudék elaludni s reggel is éreztem, hogy olyan nehéz a szívem.

Jókor felkeltem s a korai időt arra használtam föl, hogy körülnézzek. Megnéztem a gazdasági épületeket, istállót s aztán a nagy kertbe is bementem. Gyönyörű szép nyári regg volt, a madarak vígan csiripeltek s a természet teljes pompájában ragyogott. A fíkon a félig érett gyümölcsök, a sok mindenféle kerti növény, szép rendben tartva, ügyes gazdasszony kezérül tanuskodtak. A virágokon pezsgett még a harmatcsepp, a lég üdítő balsamos volt, a kert alján folyt a kis patakcsa, habjai majdnem a korlátokhoz ütődtek. A patak láttára felébredt régi kedvteléseimnek egyike: a halászás s már tanakodtam, hogy miként szerzek horgot s csalétket, midőn Lóri hívó szavát meghallva gyorsan a háza szaladtam, hol a nagy-néni ép akkor önté a kávé csészembe.

„Ugy-e szép kertünk van, Bandi?“ szólított meg.

„Valóban szép Paulina néni! de nekünk is van ám, csak az a kár, hogy minálunk messze kell menni fürödni s halászni, itt pedig a kert végén folyik a víz.“

„Igen igen!“ felelt hamiskás mosolylyal, „te már mident befutottál, jó, nem bánom, még horgot is fogsz kapni, de csak akkor ha egy hétiig mindig szorgalmas leszel.“

Mint egy cseber jeges víz, úgy lehűtötte kedvemet a sorsomra való emlékeztetés. Könnyeim a kávéba peregetek,

étvágyomat elvesztettem s ott hagyva félig kávémat, elővettem könyveimet.

Valami félóra csak sohajokkal telt el s ekkor bejött a néni csendesen leült és kötéshez fogott. Én csaknem a földalá bujtam volna kinomban, de mit volt tennem? Nagynénem okuláréjával folytonosan figyelemmel kísért. Hozzákezdtem eleitől kezdve hat lapot megtanulni, mint kiszámítottuk. Eleinte nehezen ment, később könnyen, mert eszem volt elég, de csak a tanulásra nem tudtam magam rászánni; s most a kértelhetlen nagynéni kényszerített. Olykor olykor felnéztem könyvemből, várva azt, hogy talán kimozdul, de esze ágában sem volt, türelmessége majdnem kétségbe ejtett. No de hát már én is végefelé jártam s még egyszer elmondva a tanulatokat, oda álltam s alig halhatatlan szóltottam: „tudom már néni.”

„Tudod? Hadd lássuk!” s kezeibe vette a könyvet, én recitálni kezdtem s mondtam egymásután a sok regulát a számtanból, a földrajzból Magyarország földirati felosztását, megyéit, de mikor a latinra került a sor s a conjugatiókat mondani kezdtem a néni minduntalan megállított „hogymondod csak, hogymondod csak?” Szegény, nem tudott deákul olvasni, azt gondolta, hogy minden csak magyarul megyen. Én engedtem egy darabig corrigálni őt, de azután önérzetem feltámadt, mivel tudtam azt, hogy jól mondom, mégis folyton belém akadnak.

„Néni ez diákul van s diákul másképen olvasunk-egészen más olvasási mód van például a c-t sokszor k-nak mondjuk, a t-t cz-nek.”

„Ugy ugy, felelt s gondolkodóba esett, ez már más fiam, idáig az én tudományom nem megy. Beszélék a plebános urral, ő ugy hiszem lesz szíves téged legalább naponkint egy órában megvizsgálni. Külömben ne hídd, hogy az ő kezére hagylak, igen jó ember s sokat elengednie neked. A többi három órán át itt leszel velem s én fogok rád ügyelni.”

„Nesze neked! ez még pompásabb” gondolám „egy helyett, kétfő.” De nem volt alapos félelmem, mert a plebános ur egy fiatal, barátságos ember, nagyon jól bánt velem. Nagyon jó módszere volt s rövid időn át helyre lett hozva mulasztásom.

(Vége köv.)

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

— **HETI KÖRSZEMLE.** Itthon. A 21-es bizottság a felsőház újjászervezésére vonatkozó törvényjavaslatot egészen letárgyalta. A tjavaslat ezen szövegén: „a közélet bármely terén érdemeket szerzett állampolgárok közül ő felsége a miniszter-tanács fölterjesztésére főrendi házi tagot nevezhet ki” „közélet” helyett indítványozza Láng Lajos bizottsági tag, hogy „közügyek” tétessék, hosszasan debbatiroztak ez és több ilyeszerű kérdések felett, de mindenben megtalálták végül a gőczpontot. Szó volt arról is, miszerint nem lenne céltalan némely ügyek kezdeményezését a felsőházra bízni, hogy a tapasztalt közöny oszlojként szét. Tisza K. kifejté, hogy vannak ügyek, melyek kezdeményezéseiket eddig is a felsőháztól vették, a nélkül, hogy ez az alsóháznak prejudikálna — A képviselőházban a budget-vita megkezdődött. A független pártiak szölvője Ugron Gábor az 1885-re beterjesztett költségvetést általánosságban elvetvén, nem fogadhatja el részletes tárgyalás alapjául. — A magy. kath. vallás- és tanulmányi-alap actív vagyonának kerek számba véve foglalkoztatja tekintélyesebb kath. lapjainkat. — A zárszámadási bizottság nov. 28-iki ülésében az egyes tárczák számadására vonatkozó intézkedések megvizsgálására személyeket küldött ki. A képviselő házban a baloldaliak keményen sürgetik az önálló nemzeti hadsereg megeremtését, és a független vámtérületet, melyre Tisza K. talpraesetten válaszolt, fő-

kép az utóbbira nézve kézzelfogható ellenargumentumokkal demonstrálván. — A „Szent László társulat” ez évi közgyűlésén Schlauch L. szatmári püspök ő excéaia eszméiben ragyogó, feleköl szellemű megnyitó beszédet tartott, melyben a formai tökély teljes bevégzettsége széphanzgatban levén a beszédben felölelt halmaz anyaggal, beszéde igazán a szóoklat remeke gyanánt fog tűndökleni magyart irodalmunkban. Ekemény philosphia bordában szótt beszédről a „Budapesti Hirlap” egyéb megjegyzései mellett így nyilatkozott: „Ez a püspök sokkal többet tud az államtudományokból, mint a miniszterium, a bölcsészetből, mint az akadémia, a theologiából mint az egyetem, s a politikából mint az országgyűlés.” E nagyszabású beszéd alap gondolatát XIII. Leo pápa bölcs tevékenységének két jellemvonása képezi a) kibékíteni: az individuumot és családot a vallással; b) az államot az egyházzal. Tárgyalásában sok igen fontos és főleg magyaregyház és államot érdeklő egyházpolitikai kérdések magvas fejtegetése találhatik. Nagyon is hisszük, hogy a tekintélyes főpap ragyogó ékészülése a legfokozottabb szellemi élet nvujtotta a közgyűlés érdemes tagjainak. — Főmagasságu bibornokérsek Havnald ő eminentiája tiltakozó levelet intézett Simeoni bibornokokhoz, melyben az olasz kormányának a „Propagandára” is nagylelkűen kiterjesztett kobzási mániáját határozottan elítéli.

— **Ausztria.** Az osztrák hittanároknak a kormányhoz benyújtott memorandumra frappansan kifejté, hogy bizonyí óra főkép a realiskolákban vallásitanításra teljese elégtelen, a realis tárgyat nem, egyedül a vallás képes a színek eszményi irányt adni s annak bensejében a szép egysensult fenntartani.

— **Németország.** A centrum párt támogatva a többi ellenzéki pártok által: egyszerű „napirend” kérdésben lezavazta az ugynevezett közép- vagy kormány pártot, mely utóbbinál páni félelem uralg. — Schorlemer Alst a centrum vezére valósággal kölvübe törté Bismark támadásait, ki úgy látszik a puháságot nem ismerő centrumot igyekedne puhítani. A birodalmi gyűlés 99 ellenében 180 szavatt elfogadta a napidíjak iránti javaslatot. — A költség előirányzat első olvasásánál a pártok, még a nationalliberálisokat se véve ki, mind a kormány ellen nyilatkoztak. Bismark fenyegetődzik azzal, hogy a birodalmi gyűlést feloszlatja.

— **Franciaország:** Párizsban az anarchisták kemény frontot képeztek ismét a rendőrséggel szemben. — A lillei kath. congressus határozatot hozott, mely szerint a katolikuskok lépneének „szabad katolikuskok” nevezete alatt egymással szövetségbe: a „Siclé” s vele a szabadkőműves tens publikum kigyót békát kiállt, de ha ők a szabadkőművesek egymást támogatják, miért ne volna nekünk szabad katolikuskoknak egymást pártoln, mondja L'Univers.

Belgium. Bara (szabadkőműves ex miniszter) ropantult hüledezik a liberálisok csufos megveretése miatt s bánkódva ismeri be, hogy Mulou Jacobs és Woeste miniszterek lemondásával csak sze nély- és nem rendszerváltozás következett be: azt is emlegeti, hogy a nép lázong; persze nem akar arra reflectálni, hogy ők oktattak arra a népet, hogy a ministereket insultálják, kifütyüljék, potyognak feléle a liberális nagyságok. — A liberális Bouvier természetesen saját szentpontjából az ujis cola törv. ellen van, melyet még Jacobs kath. ex miniszter szervezett volt; a liberálisok a gyermekeket nem tekintik a szülők hanem az állam propriumának.

— **Olaszország:** Az Osservatore Romano kétségkívül a párisi miniszterhez intézett pápai levél alapján behatóan fejtegeti, miszerint IX. Pius Syllabussa és XIII. Leo encyclicáiban főséges világossággal vannak közzétéve min lazon aranszabályok, melyeket okvetlenül a katolikuskoknak hit, polgári és politikai tekintetben követni kell.

— **Spanyolország:** A kormánynak bizonyítékai vannak miszerint a deákok felizgatására a francia szabadkőműves „Nagy Orleans” páholy pénzt küldött, és hogy Zorilla republicanus is közreműködik, 100 egyén s 2 egyetemitanár csukatott el.

— **Schweiz.** Az ó-katolikuskok pusztulnak. A

Szentszékkal nov. 29-én cseréltetett ki a concordatum ratificált példánya. A cantonokban ébred az elnyomott kath. vallás; örvendetes esemény, ha csak a 70-es éveket tekintjük is.

— **Angolország.** A képviselőházban hir szerint javaslat fekszik, mely azt intendálja, hogy a parlamenti szavazati jogot a nők is élvezhessék; Glaustone nem ellenzi.

— **Ejzszakamerika:** Baltimoreban a 3 ik fényes nemzeti zsinat 13 ersek, 60 püspök és megfelelő számú theologus volt jelen; mint tudjuk az I ső 1852. a II ik 1860-ban tartott, de csak felére sem voltak a tagok, mint a mostani.

— **Nyilvános hála.** Kiskapus, 1884. nov. 30. Főfisztelendő Szerkesztő Ur! Keletnek sok pogány népe imádtá s őseink is tisztelték a napot világossága és melegsége miatt, melyek nélkül a föld egy kietlen sivatombóvá vána, melyen sem-nifele teremtmény nem existálhama, toi nem lehetven azon életeltartási szükségteit. — Az emberi tarsadalomban is vannak egyes kimagasló alakok kik, mint a természeti nap, környezetekre fényt és meleget árasztanak, azon különbséggel, hogy é nemes lelkek nem ismerik sem a terítőt, el nem hajolván soha azoktól, kik esdő tekinteteket felejük fordítják. — sem azt nem tudják, mi a fogatkozás, mert fényök és melegségök aidaait mindig élvezik a szüköiködök.

Az erdélyi egyházmegye egén is lenn, magasantündöklik nön szeretet fopasztorunk, nmlgu Lönnhart Ferenc püspök ur ó excellentiaja. Körutáiban inleltet ajkai világosságot, a hit viagat lovelik ezerek meg ezereknek eimejébe, szive szeretetenek termekenytő melegevel pedig athatja es megszuateti a nyomot, mely őt loikeresi. Petrite et accipietis, ut gaudium vestrum sit plenum. De ne én, a tenyek beszéljenek helyettem.

Kiskapus anyamegyének filiája Bolya, mindent nélkülözött ezelőtt nenany honappal, nem volt kapolnájának harangja, melynek erőszelve a nyöket összenijja, midön a kiskapusi piebanos kozottuk koronkent megjelent, nem volt tanitaja, ki gyermekeit oktassa, nem volt kised oratoriumának bar egyetlen-egy usztesseges egyhazi ötrönye, miseruhaja, könyve: s most — van gyonyorden összhango ket harangja — az egyik 100, a másik 70 kilógramm súlyu — van lelkesz tanitaja — egy jóra való sz. terenczrenai szerzetes, P. Szeiyes Ferencz, — kinek javadalmasára evenkent saját penztaraból 120 frtot ad, hogy 300 frtot megüsse, s van vegre I. évi november 29-től fogva szegény imahazában: 1 cimborium, 1 pacificale, egy betegiatogato patena, mind a harom china ezüstből tuzaranyozva, — egy szentelt olajtartó diszes fatok harom krisztaly üveggel, egy otyasutovás diszes kivágókkal, továbbá ket aiba, ket karim, 4 valtkendő, 4 corporale, 6 purincatorium, — mind lenvászónból angolczérna csipkevel diszitate, — egy fekete, egy fehér és egy violaszinu miseruha atlaszboi lion arany és ezüst paszomanttal, — egy Missale Romanum, egy missale Deiuictorium es egy rituale Strgoniense mind diszes bőrkötésben. — Semmije sem volt s jelenleg minden szükséggel el van látva a bolyai nökegyház. Amtegy 500 frtot képvisel e beruhazas

Soka ragyogjon egyházmegyénk egén Erdély nagy-szívü püspöke Lönnhart Ferencz ur ó nmlga, kik, mint poganyeleink a természeti napot, mi is úgy tisztelünk mindnyajan, papjai es hívö nyája egyarant, tisztelünk es szívünk öszinte ragaszkodásával szeretünk. Es hissszük, hogy hő szeretetünk imajat Isten meghallgatandja, midön drága életeert nozza esuezünk, hogy ki egyedül képes arra, jutalmazza meg ó excellentiajat határi nem ismerő bökezusegeert minden testi es lelki javakkal.

Erosdi Dávid, plebanos.

— **Videki levél.** Fősztelendő Szerkesztő ur! — Közlebrből a szárazpataki róm. kath. nepiskolánkkal egy örökre nevezetes esemény törtent, s annak közlésére b.

lapját a Ftdő Szerkesztő ur szivességéből bátor leszlek igénybe venni.

Ugyanis Háromszék megyének érdemekben gazdag, a népnevelés ügyét sziv és lélekkel felkaroló s azt tetteg is nyilvánító valóban derék főispánja Mlgos Pótsa József ur, 25 éves boldog házasságának emlékére **1000 azaz egy ezer forint** alapítványt kegyeskedett letenni a szárazpataki róm. kath. népiskola szükségleteinek fedezésére. Az alapítványi oklevél oly tapintatos böiceséggel van szerkesztve, és az évi jövedelem részletesen beosztva, miszerint méltán megérdemli, — hogy általam közölve legyen.

Alapítványi oklevél.

A'attirt Pótsa József jelenleg Háromszék megye főispánja, annak emlékére, hogy Háromszék megye Szárazpatak községében az 1859-ik év octóber hava 18-án nönt Pótsa Máriaival házasságra léptem, hálát adva a Gondviselésnek, hogy családot alapítottam és boldog házasságban 25 évet elérhettem; házasságra lépésem 25 éves fordulónapján, Szárazpatak róm. kath. hitközség lakossai vallásos nevelése biztosabb fenntartása és előmozdítására, ezen alapító levelem erejénél fogva alattirt hiteles tanuk előtt kijelentem mint következők.

1) Hogy Háromszék megyében lévő Szárazpatak tisztán róm. kath. magyar ajku hitközségnek róm. kath. iskolája számára a hívek mindenkorai vallásos nevelésének biztosítására, ezennel minden rendelkezési jogomról úgy magam mint örökösöm nevében lemondva, átadom azon **1000 azaz egyezer forintot**, mely a szárazpataki korcsoma jogom 25 évi használatából az iskola szükségletei fedezése után fennmaradó feleslegből a hitközség által képeztetett.

2) Ezen egy ezer frtnyi tőkét a mai naptól fogva mint „Pótsa József” címü alapítványt a szárazpataki r. kath. egyháztanács és iskolaszék kellő biztosíték és törvényes kamat mellett egyetemleges felelősség terhe alatt az erdélyi püspöki hatóság föfelügyelete mellett, a hová számadásai betérjesztési tartozik számadásait örök időközön hűven kezelvén, annak évenkénti kamatját 8 egyenlő részre felosztva, a következő módon használhatja fel: a) az évi kamat négy nyolczada $\frac{1}{4}$ vagyis hason fele a szárazpataki mindenkorai második tanító javadalmaszásának emelésére; b) két nyolczada az iskola szükségleteinek fedezésére, főként a szegény tanulóknak tanönyvekkel való ellátására; c) egy nyolczada a hat évig iskolázott leánykáknak imakönyvekkel való ellátására fordittassék, mely imakönyvek a lelkész által mindig október hó 18-án leszen kiosztandók. Ezen utóbbira indokom, hogy az élet viszontagságai közt a nő vallásossága tartja fön a családot. Végül d) a még fennmaradt nyolczadik nyolczad s még e mellett, ha a jelzett kiadásokból némi megtakarítás történnék, tőkésítették valamely legközelebb eső, de biztos takarékpénztárnál, és legyen az iskola esetleges újraépítésére fordítandó, hogy a róm. kath. egyházközség tagjai valaha ily szerü kiadásoktól mentve legyenek, és a róm. kath. jelleg megváltoztatására ok ne legyen.

3) Ezen alapítványi kötelezettség azonnal kezdeté veszi mihelyt a fősztelendő erdélyi püspöki hatóság ezen alapítványomat megerősíti.

4) Ezen alapítványi levelem három példányban, egyet az erd. püspöki levéltár egyet a szárazpataki lelkészi hivatal számára, egyet pedig maga n és utóadainknak törvényesen készítettem és az aláirttanuk előtt kiadtam. Kelt Sepsi-Szentgyörgyvön az 1884. év október hó 18-ik napján. Mi előtünk: **B. Apór Gábor** m/p tanu. **Eresztevényi László**, m/p tanu **Pótsa József**, m/p.

Imé tehát előtünk van azon nagyserü alapítványi oklevél, mely minden önértzetesen gondolkodó egyének jól esik, szivét lelkét felvidámítja, örömmre hangolja, hogy az anyagiakban csaknem egészen elmerült napjainkban is még találkoznak oly nemes keblü egyének, kik a nép-

nevelés oltárára áldozatot tudnak hozni. Ezelőtt 25 évvel kegyeskedett fennemlített nagyszerű alapító főispán ur ő méltósága a szárazpataki koremsa jogának évi jövedelmét az iskola belső szükségletei fedezésére nagylelkűen átengedni, s ezen negyed század alatt nem csak hogy fennemlített szükséglet fedezetet, hanem a fennmaradt évi összegekből még ily nagyszerű örök időre kiható alapítványt is méltóztatott létrehozni.

Ezen két izbeni jöttet még azzal is kegyeskedett fokozni, hogy most említett nagyszerű iskolai alapítványa évi jövedelmét oly messzelátó atyai bölcseséggel osztotta be, miszerint ezáltal a második tanító évi jövedelmét nemcsak gyarapítani, a szegény gyermekeknek tankönyvekkeli ellátásáról gondoskodni; hanem a hat évig iskolázott leánykáknak imakönyvekkeli ellátása által az élet viszontagságai közepette is a családban a vallásos életet mindig fenntartani s a jövő nemzedéknek iskolaépítésre egy biztos és állandó alapot létrehozni kegyeskedett. Előttünk van tehát azon nagyszerű példa, mely méltán követésre méltó, s bárcsak követnék is azokat, kiket Isten anyagi vagyonnal áldott meg; hisz a közmondás is azt mondja: „hogy a példa vonzerővel bír.“
Hányan vannak, kik ha akarnak s ily nemes és szent cél tudja vezérelni, évenként befolyó regále vagy más jövedelmüknek legalább egy részét teljesen tudják nélkülözni; s abból pár évtized alatt az emberiség java és magasztos céljainak előmozdítása és elérésére ép ily nagyszerű alapítványt hozhatnak létre. Adja Isten! hogy a fennemlített nagyszerű alapító főispán ur ő mlga magasztos példájának minél több követője találkozzék édes hazánkban a népnevelés áldásos terén

Nem mulaszthatom el, hogy mind saját, mind a szárazpataki róm. kath. iskolaszék, mind pedig összes hiveim nevében a nyilvánosság terén is — mert úgy hiszem, ezáltal ő mlga szerénységét nem fogom megsérteni — legmélyebb hódolattal egyesítettforró hála-köszönetet ne mondjak a méltóságos főispán urnak. Fogadját mindnyájunknak legmélyebb hála-köszönetét velünk éreztetett atyai jóságáért. Tartsa meg Isten drága életét kedves urí családjával együtt; adjon állandó jó egészséggel koszorúzott s mindennemű boldogsággal körülvédett hosszas földi életet, hogy az emberiség javára, nekünk örömeink és kegyeletteljes hálánk lerovására boldogul élvén, még a félszázados aranymennyegezt is érhesse túl; és így alapítványának áldásos gyümölcsében hosszasan gyönyörköd-hessék. S reményem is forró óhajom teljesülését, mert hisz a jöteveikért buzgón imádkozó ártatlan gyermekek könyörgését az ezek ura megszokta hallgatni, s azt teljesíteni is fogja. S végre szívünk mélyéből hangoztatjuk mindnyáján a költő ezen szavait:

„Áldás, üdv, égi béke, tisztelet,
Virága nyilják élet utadon!
Szép-, jó- és nagyért fellángoló szived,
Teljék boldogsággal mindenkoron!
S e boldogság legyen őrangyalod,
A mig dicső pályádat negfutod,
És érdemid, babérid árnyiban,
Kivánjuk élj soká, élj boldogan!“

Szárazpatak, 1884. nov. 18.

Rápóthy Ferencz, rk. lelkész, isk. széki elnök.

— **Egy kis középtanodai statisztika.***) Az 1883-ik tanévfolymán Magyarországon volt összesen 178 középiskola (84 főgymn., 21 főreálisk., 2 főreálgymn., 38 négy osztályu gym., 4 négyoszt. reáltanoda.) Ezek közül az állampénztárból fenntartott 6 gym., 16 főreálisk., 1 főreálgymn. 3 gym. összesen 26. Az állam által segélyeztetett 1 prot. főgymn. és 1 községi reálisk. — *Községi*

*) A vallás- és közoktatásügyi miniszter legújabb jelentéséből.

pénztárból fenntartott 3 főgym., 4 főreálisk., 4 gym., 4 reálisk., összesen 14. — *Községi pénztárból segélyeztetett* 3 főgymn., 5 gym., összesen 8 középtanoda. — **A tanulmányi alapok** fenntartottak 13 főgymnásiumot és 5 gymnásiumot, összesen 18-at. — **A rom. kath. szerzetesrendek és egyházi főhatóságok** fenntartottak 23 főgymnásiumot és 19 gymnásiumot, összesen 42 középiskolát. — *A gör. kath. alapok* fenntartottak 3 főgymnásiumot. — *A gör. kel. egyh. alapok* fenntartottak 1 főgymnásiumot, 1 algymnásiumot és 1 alreáliskolát, összesen 3 középiskolát. — *A ág. hitvallásuak* fenntartottak 13 fő- és 9 gymnásiumot, 1 fő- s 1 reáliskolát, 2 reálgymnásiumot vagyis az államilag segélyezett 27-et. — *A helv. hitv. reformátusok* fenntartottak 17 fő- és 11 gymnásiumot, együtt 28-at. ezenkívül az ágost. és helv. hitv. közsön 1 gymnásiumot. — *Az unitáriusok* 1 fő- és 1 gymnásiumot. — *A mózes vallásuak* 1 reáliskolát (sic!) — *Magán főreálgymnásium* volt 1 és reálgymnásium 2.

A középiskolák tanulóiak számát illetőleg a 178 középtanodába beiratott összesen 49. 473 tanuló (238-czal kevesebb, mint az előző tanévben) ezek közül a gymnasiumokra esik 35,243 (87.08%) és a reáliskolákra 5230 (12.92%) Végzett 37,530 tanuló; ezek közül a) **romai katolikus** 17,037, **gr. kath.** 1656, **gör. kel.** 1878, **helv. hitv.** 5289, **ágost. hitv.** 4166, **unitárius** 143, **mózesvall.** 73-51; b) **magyar** 26,471 **német** 5287, **román** 2236, **olasz** 170, **tól** 1684, **szerbhorvát** 794, **rulhén** 144, **más nyelvű** 225. c) **Érettségi vizsgálatra** jelentkezett 2639 tanuló, érettnek nyilvánítottatott 2056.

A középtanodai tanárok és tanítók összes száma volt 2256, ezek közül oklevéllel bírt 1613 (71.0%)

A középiskolák fenntartása 3,024,802 forintba került. Ebből személyi illetményekre kiadott 2,389,551 frt, dologszékeletre 948,000 frt. ösztöndíjakra 173,000 frt, segélyezésekre és jutalmazásokra 205,907 frt.

A középtanodák közül kizárólag magyar tannyelvű volt 119 (66.96%) kizárólag német tannyelvű 8 (4.40%) kizárólag román tannyelvű 4 (2.25%)

Kielégítő sikerrel végezte a központtanodát vagy annak egyes osztályait 17,037 **romai katolikus-** és 20,483 **más vallásfelekezeti** tanuló; a **különbözői tehát** — Magyarország összes vallásfelekezeteivel szemben — csak 3446 — Ajánljuk ezeket a száraz-kauziosi nélkül közölhető-adatokat olvasóink becses figyelmébe. — O.

— **Egyleti élet.** A kütküllő-kerületi r. k. tanítók egylete f. év okt. 28-án tartá meg Kerelő-szent-Pálon évi rendes közgyűlését. Jelen volt összesen 16 tag és pedig 5 egyházi és 11 világi. — Ünneplővel „Veni Sancte“ után Agoston Lajos esperes-plébános melegen üdvözölte a szép számmal megjelent tagokat s Isten szent nevében a közgyűlést megnyitván, fölhívta Zsigmond Gáspár jegyzőt, hogy az egylet mult évi működéséről terjessze elő jelentését. — Nevezett előadó örömmel jelzi, hogy egymástól távollakó egyleti tagok — a csaknem járhatatlan utak dacára — tevékeny részt vettek az egylet működésében. Hálás szívvvel emlékszik meg Jung Cseke Lajos esperesről, ki az egylet megállapításán fáradozhatlan buzgalommal működött s azt a haladás küszöbére terelte. Megemlékszik ezután a tartott gyűlésekről és bemutatja az előzetesen megvizsgált pénztári számadásokat, melyek 14 frt 60 kr bevétellel, és 15 frt 40 kr. kiadással s 90 kr. kiadási többlettel helyesnek találtattak. — A jelentés tudomásul vétetvén, először Petres István, majd pedig Baka Antal tartott sikerült minta-tanítást. — Melyek után a tisztviselők megválasztásának kérdése kerülvén szőnyegre, szótbbséggel megválasztattak; alelnöknek Puskás Alajos, jegyzőnek Zsigmond Gáspár, aljegyzőnek László Elek, pénztárnoknak Kovács Ferencz, könyvtárnoknak Pál Sándor. — A megejtett választás után elnök indítványára a jelenlevők mindnyáján beléptek az orsz. kath. segélyegyletek tagjainak sorába. Ezen indítvánnyal kapcsolatosat

határozattá emelte a közgyűlés még azt is, hogy a nevezett segély-egylet számára gyűjtés rendeztessek. — Több folyó ügy elintézése után végre a jövő évi közgyűlés hegyeül sz. Demeter tüzetett ki.

IRODALOM.

— **Emlékeztetés pályázatra.** Az erd. r. k. irod. társulat 1885. évi jan. 1-ig terjedő határidővel pályázatot hirdetett vala, melynek tárgyát egy oly jó irányu értekezés, rajz, beszély vagy elbeszélés kell hogy képezze, mely tárgyát a népeletből, népregészetből, vagy és főképp a magyar nemzet történetéből merítve, külalakjában és irályi tekintetben is teljesen megfeleljen a vallás-erkölcsös és népies iránynak rövidsége, közvetlensége, egyszerű népies gondolatmenete és megkapó érdekessége által. Pályadíj 50 frt. Mire az érdekeltek figyelmét ismételve föl hívjuk. A pályázat lapunk ez évi folyamának 1. számában téteteit vala közzé. —

— **Magyar kántorok és orgonások kézikönyve!** A „Keresztény katólikus egyházi énekeskönyv” című műből, mely orgonarész-és szövegrészre oszlik, most jelent meg a diszes kiállítású „Orgonakönyv.” 4-ik füzeté, a következő tartalommal: Imádlak téged I. thatatán. „Imádkunk sz. ostyá” „Most szállott mennyekből.” „Oh ki ez oltáron” „Oh szentséges, kegyessége.” „Oh szeretet nagy csudája” „Udvözlégý edes Jézusunk” „Udvözlégý Krisztusnak drága.” „Udvözlégý Oltári szentség” „Udvözlégý oh drágalátos.” V. Adventi énekek. Hajnali misére: „Harmatozzatok égi magasak.” „Harmatozzák a nyilt égek.” Egyéb adventi énekek: „Ave Mária, gratia piena.” — Az orgonakönyv 10. havonkénti füzeten jelenik meg, mintegy 140 egyházi ének dallamával és orgonakiséretével, köz és utójátékokkal elátva. Előfizetési ár mind a 10 füzetre 2 frt. A szövegek könyv már teljesen megjelent, melynek előfizetési ára füzve 50 kr. egyszerű kötésben 60 kr. vászonkötésben 1 frt. díszkötésben 1 frt. 50 kr. Mindkét mű együttesen 2 frt 50 kr. Minden füzet bérmentve küldetik szét. Előfizetések legzélszerűbben postautalványon Nemesovits Antal zenetanárhoz Győrbe intézendők.

A NAPI ESEMÉNYEK KÖRÉBŐL.

— **Meghívó.** Az erd. r. k. irod. társulat választmányá f. hó 10-én d. u. 4 óraker a szerkesztői helyiségben, gyűlést tart, melyre a t. tagok t. meghívotnak. Tárgy egy fontos és sürgős ügy elintézése.

— **Jótekonyság.** Püspök urnak 6 Nagyméltósága a fogarasi rom. kath. elemi iskola javára egyezer frtot, a nagyszabeni rom. kath. bérvárosi szegény iskolás gyívermekek felségelésére 25 frtot az aljárúi rom. kath. népiskola javára 20 frtot, a soprnyi oltár egyletnek 10 frtot, egyéb segélyezésekre 70 frtot volt kegyes adományozni.

— **Nyilvános köszönet.** Főtisztelendő Lónhárt Ferencz püspök urunk 6 excája Istenben boldogult püspök előde által építettett márnási kápolna beltelszerelési költségeinek fedezésére 200 — kétszáz — o. é. forintot kegyeskedett adományozni. Midőn 6 excájának fenti atyáskodásáért saját és híveim nevében a nyilvánosság előít is halás köszönetet mondok; sietünk kifejezést adai azon jól átérzett forró óhajtasunknak is, hogy Isten kegyes atyán-

kat viruló egészségben. állandó jólétben, terjedelmes egyházmegyéjének kormányozására, edes hazánk és egyházunk felvirágzására, s a szegények gyámolítására sokáig éltesse. Mikó-ujfaluban 1884. november 27-én. Dávid Sándor s. k. rom. kath. lelkész.

— **Karácsonyi és ujévi ajándékul** különösen ajánlhatjuk szülők, nevelők, tanárok és intézeti előjárók figyelmébe az erd. rom. kath. irod. társulat kiadásában megjelent következő czél-és időszerű füzeteket: a) „**Székelý Czimbalomhangok:**” leszálított ára 50 kr. — b) „**Az Úvegemberke:**” karácsonyi alkalmi beszély; ára 30 kr. — c) „**Egy-két tanács a gyermekek nevelésére.**” Kítünő nevelészetű munkácska, érdekes és egészen népies elbeszélés alakjában tartva: ára 10 kr. — Nemkülömben lapunk főszerkesztőjénél még mindig kapható és a legmelegebben ajánlható „**A fridlingeni káplán**” című oktató beszély, melynek érdekes tárgyát a jelen tanügyi kérdések képezik. Leszálított ára 40 kr, vagy egyháziaknak 2 Sacra, quae persolvenda sunt ad intentionem dantis. Megjegyezzük, hogy az ár előleges beküldése esetén a megrendelt példányok kifizetve fognak elküldetni.

— **Pályázat.** A Csik-csatószezi tanító és segéd-kántori állomásra, melylyel a sekrestyési és harangozási teendők is össze vannak kötve, — pályázatot hirdetteték. Ezen állomás évi járandóságai: kepe és községi pótlék címzimen 250. — egy sikeres próbaév után pedig 300 frt. készpénz fizetés. 4 öl fa, stola 10 frt. egy két szobából álló lakás és veteményes kert Pályázni kívánók kellően felszerelt folyamodványaikat legkésőbb december hó 12-ig alulirtoz küldjék be. Csak is oklevéllel bíró egyének pályázhatnak. Csik-Csatószeg 1884. November 28-án. Rancz János isk. széki elnök.

— **Pályázat.** A marosi-esperesi kerülethez tartozó Hodós hitközségének jelenlegi elaggott kántortanítója mellé coadjutori minőségben egy okleveles kántortanító kerestetik. Jövedelme: a) a község pénztárából 120 frt, b) a takarékmagtári tőke kamataiból 65 frt 85 kr. c) 40 egész béres gazdától 40 kalongya buza és 40 kalongya zab, — értéke 60 frt. d) 12 félbéres gazdától 6 kalongya buza és 6 kalongya zab, — értéke 9 frt. e) szőlőparból 2 frt. f) 15 szekér tűzi fa, — értéke 18 frt. — A pályázók tanítói oklevéllel és eddigi netaláni működésökről szóló bizonyítvánnyal felszerelt folyamodványukat f. évi december 30-ig alólrít hivatalhoz betherjeszteni utasittatnak, oly megjegyzéssel, hogy a kinevezendő a szorgalmi idő alatt egyelőre csak tanítói minőségben fog működni, és ha a harangozóit teendőket elvállalja, jövedelmét ezáltal is gyarapíthatja; a kántortanítói állomás teljes megürültökor pedig, arra és jövedelmére alkalmazhatóságának feltétele mellett, utódi igényt tarthat. — Kelt Károlyfehérvárt 1884. December hó 5. A püspöki hivatal.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

— **A gyergyói espereskerületi ft. papságnak.** Nagy lelki örömmel vettük Főtisztelendőségteknek személyünkben az erd. r. k. irod. társulathoz intézett igazán életrelvő és valódi ügybuzgóságról tanuskodó kérését, nemkülömben az ide vonatkozó jegyzőkönyvi kivonatokat. Lapunk jövő száma egész terjedelmében fogja azokat hozni hozzászatolandó megjegyzéseinkkel. Addig is fogadja Gyergyó fenkőlt szellemű és gondolkozásu papsága ezen ügybuzgalmaért meleg kézszeritásunkat!

— **Szántó M. urnak** N. Szében. Helyreigazító jogos reflexióit tárgyhalmaz miatt, csakis jövő számunk hozhatja.

— **Dománfi urnak** N. Szében. Az egyleti tudósításra nézve szintén egy kis türelmet kérünk. Terjedelmes a cikk és nem szeretnők szétforgácsolni.

Kiadja: Az erdélyi r. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő Dr. TÓDOR JÓZSEF.

Szerkesztőtársak: Dr. CSERNIBÉLA. Dr. SANDORFFY NANDOR. STRAUBERT ÖDÖN. Dr. VERESS FERENCZ.

Nyomatot a püsp. lycz. nyomda gyorssajtóján Gyulafehérvárt.